

האקדמיה ללשון העברית

THE ACADEMY OF THE HEBREW LANGUAGE

שמות צמחים ומחלותיהם. (רשימה א')

Author(s): י. רייכרט and י. ריכרט

Source: *Lěšonénu: A Journal for the Study of the Hebrew Language and Cognate Subjects* / לשוננו: כתב-עת לחקר הלשון העברית והתחומים הסמוכים לה, תמוז תרפ"ח, Vol. א‎, No. א‎' (תמוז תרפ"ח), pp. 70-74

Published by: Academy of the Hebrew Language

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/24378862>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

JSTOR

Academy of the Hebrew Language is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Lěšonénu: A Journal for the Study of the Hebrew Language and Cognate Subjects* / לשוננו: כתב-עת לחקר הלשון העברית והתחומים הסמוכים לה

שמות צמחים ומחלותיהם.

(רשימה א')

הרשימה הבאה מכילה בעקר שמות מחלות, צמחים ופטטריות וקצת שמות אחרים קרובים למקצוע זה. השמות נתחדשו לרגל העבודה. מלאך ההכרה עמד בכל מקרה של התפרצות מחלה מאזורי הגב, הכה ואמר: חדש. הרבה מן השמות האלו הספיקו כבר להעשות לנחלת רבים מן המורים והחקלאים. לקטתי פה את השמות האלו, שהיו מפורים במאמרים שונים, לאחד, כדי להעמידם למכתן לפני כס משפט אנשי המדע העברי. בעבר השמות האלו שנית את שבט בקרתי, הכנסתי בהם פה ושם שנויים.

ביצירת השמות השתמשתי בהרבה משקלים. בכל זאת ראיתי נחיצות ליבדד למחלות צמחים משקל מיוחד פֶּעֶלֶן. ראשית, מפני שהשמות המעטים המורים על מחלות צמחים הנמצאים בתנ"ך בנויים במשקל זה – ירקון וּשְׁדָפוֹן. שנית – ע"י כך יקל לנו תכף להכיר, כי המשקל הזה מסמן מחלות צמחים, בשעה שהמשקל פֶּעֶלֶת מסמן תמיד מחלות בני אדם. שצורה זו היא המתאימה למחלות צמחים מראה העבודה, כי בזמן המשנה נוצרה מלה למחלת יין עפ"י המשקל הזה: קִמְחוֹן (עין מנחות ח' ז' קימחין, הקרי הנכון הוא לפי י. אשכנזי ולעף: קִמְחוֹן). לפעמים הרשיתי לי בכל זאת להשתמש במשקל אחר מטעמים שונים, כמו שיבאר במקומו. לפטריות נתתי שמות במשקל פֶּעֶלֶת, כדי להבדילן ממחלות ומפני שלפי דעתי מין הנקבה מתאים להן יותר.

אֶבְיֹבְצָה – Oogonium

מדור קטן ענל של נבנים שדמות ביצה להם. פרוש המלה הלועזית שהוא לקוחה מיונית הוא גם כן כך.

אֶבְיֹרְעָה – Spermogonium

מדור קטן של נבנים בדמות כד שכתליו מכסים זיום נושאי נבנים.

אֶבְיֹקָה – Conidium

מין נבג מתהווה בראש קור פטריה, הנשאר דבוק לו עד שמתהווים נבנים חדשים הבאים בעקבותיו ומהווים יחד שלשלת. הוא יכול לעמד ג"כ יחיד. עפ"י הרב אין האביוקים מתהווים ע"י הזדוונות מקדמת. פרוש המלה ביונית הוא אָבְקוּ, את צורת השם שניתני מצורתו הראשונה (מקודם גרסתי אָבְקוּ), מפני שהרבים עלול להטעות, כי יחשבו שביחיד אָבְקוּ.

אפּוֹתֵיקָא - Apothecium

גוף רבוי בדמות תיק זעיר ששכבת הנבנים שלו פתוחה כעין קעריה. השארתי את השם היווני מפני שהוא כבר נמצא בעברית; כלו במובן אחר וחציו (תיק) במובן זה.

בִּי־תֵּאִי - intercellularis

אפן חיי הפטריה בין תאי גוף הפונדקאי.

בָּסִידִיָּה - Basidie

עמוד קטן המתהווה בראש תפטיר ונושא על גבו אביוקים. פרוש המלה ברומית: בסיס קטן.

גִּבְשׁוּשֵׁי - tuberculatus

צורת שטח המכוסה גבשושים קטנים.

אַנְתְּרַאֲנוֹסִיס - Anthracosis

מחלת צמחים נפוצה, שסמניה כתמים שחורים חומים העושים רשם כאלו הצמח נשרף.

הֶסְפִּיל

חיה כספיל על גבו של גוף זר.

זֶרְעוֹנִית - Spermaticum

נבג מתהווה בתוך האביוקבע.

זֶכּוּכִית נֹשֵׂא - Objekträger, slide

לוח זכוכית קטן הנושא עליו את נושא הבדיקה המיקרוסקופית.

זֶכּוּכִית מְכָסֶה - Deckglas, coverglas

זכוכית המכסה את נושא הבדיקה המנח על זכוכית הנושא.

חִיְזָנֶע - Spermatozoid

זרע זעיר המתנועע כחי.

חִיְזָנֶג - Zoospore

נבג המראה סמני תנועה כחי.

חִיְזָנֶגְנִיה - Zoosporangium

קופסא זעירא של חיזננים.

חֶלְדוֹן - Rost, Rust, Uredo

מין פטריה שצבע נבניו כצבע החלודה. הנת ג"כ בשם סוג בשביל הנבנים הבכירים שיהוסם הסיסטמטי לא ידוע.

תְּלֵדָת - Caeoma

מדרגת נבנים בחיי פטריות החלדון שיש לה צורה של כוס מלאה שלשלאות של נבנים, העומדות על שוליה ואינה מכוסה מעטה.

תְּרַבֵּזֵן

מחלה של עצים המופיעה בצורה של התיבשות ונשירת העלים. המחלה נרמט ע"י חסר מים בארמה ועפ"י רב ע"י רוחות חזקים.

טַפֵּל - behandeln, treat

טְרוֹמֵלֶפְטִיר - Promycelium

החוט היוצא מן הנבג האפיל בשעת נביטה, טרם יהיה לתפטיר האמתי.

פּוֹסִיִּת - Aecidium

מדרגת נבנים בחיי פטריות החלדון שיש לה צורה של כוס מלאה שלשלאות של נבנים, העומדות על שוליה ומקטות מעטה מֵאָחַר.

פּוֹלְוִינָר - Pulvinar

כליטה רכה על שטח כעין כר קטן.

פְּשׁוּתִית - Echte Mehltau, Downy mildew

מחלת צמחים ידועה, שסמנה—מכסה אפוריכהה בדמויות קֶשׁוּת (Down, Flaum, Plyx)

פּוֹזָרִיָּת - Tusarium

פטריה שדמויות מגל לה.

פּוֹקְלִידִיּוּם - Pycnidium

מדור קטן הנושא בתוכו זיוים היוצאים מן הכתלים ונושאים על גבם נבנים. פרוש המלה ביונית: מהודק, סגור, כלוא.

פְּתִיכָה - Cuticula

הקרום הרק המכסה את עור החלקים הרקיים של הצמח.

פְּאֵסוס - Ascus

כיס זעיר המכיל נבנים ודמות נאר לו.

פְּטֵרוֹסְפּוֹרֵס - Teleospore

מדרגת נבנים בפטריות החלדון המאחרת לבוא רק בסוף ההתפתחות.

פְּטֵרוֹסְפּוֹרֵס - Uredospore

מדרגת נבנים בפטריות החלדון המקדימה לבוא לפני הנבנים האפילים.

נִמְאֹדוֹס - Nemadodos

תולעת זעירה שדמות נימה לה.

נְפִידֵל - Pedicellus

הרגל שעליה עומד הנבג.

גֵּרְמֵת - *Uromyces*

סוג של פטריות חלדון המציגה בנבגיה האפיליים, שהם בני תא אחד ועומרים על נצבים ארכים.

גֵּרְמֵת - *Coniure*

מחלה ידועה, שסמניה נשירת הפרות.

מִחְלֵת - *Peridie*

מעטה מיוחד המכסה את כוסות הנבגים בפטריות החלדון.

מִחְלֵת - *Perithecium*

גוף רבוי בדמות תיק ששכבת הנבגים שלו סגורה מסביב.

גֵּרְמֵת - *Golovnja, Brand, Smut*

מחלה ביחוד של דגניים, שסמנה התמלאות גרעיני השולים באבק שחור כפחם. למחלה זו קראתי לפני שנים בשם שרפון וכך נפוצה בארץ. החלטתי בכל זאת לשנות את השם הזה, מפני שמשמשים בו לסמן את המחלה הבאה ע"י רוח קדים.

פִּטְמָה - *Papilla*

נבשושית זעירה המתרוממת על שטח ביחוד על ראש נבגי סוג נצבת.

פִּטְרֵיֹת אֲצָה - *Phycomycetes*

הפטריות שדמות אצה להן; זריהם מרכיבים מתא אחד.

פִּטְרֵיֹת בְּסִיסָה - *Basidiomycetes*

הפטריות שתפטריריהם מוציאים במיסות.

פִּטְרֵיֹת נֶאֶד - *Ascomycetes*

הפטריות שנבגיהן מתפתחים בתוך כיסים זעירים בצורת נאדים.

פִּטְרֵיֹת הָרִיר - *Mycomycetes*

פטריות הנדלות בצורת ריר לבן.

פְּתִיל־גֵּינִים - *Paraphyse*

קורי פטריות העומדים הכן ומפרידים בין הנבגים.

צֶבֶר - *Sorus*

קבוץ נבגים.

צֶבֶר־רִיר - *Sterigma*

הזיו הקטן היוצא מן הבסיסה או מרום התפטריר והנושא עליו נבג.

צֶבֶר־קֶת - *Melampsora*

שם סוג של פטריות חלדון שלצבכרי נבגיה האפיליים יש צורה של כתמים

צרובי אש. השם הלועזי ביונית: השחין או הכתם השחור.

צֶבֶר־בֹּזֶן - *Blast*

מחלת תפוחי זהב, שעקצי העלים והעלים הופכים חום. פרוש השם הלועזי: צריבה, חריכה.

קוּר - Hypha

חוט דק של פטריה דומה לקורי עכביש.

קֶדֶד - Apex, Vertex

החלק העליון של הנבנים.

קֶחֶזֶן - Oidium

מחלת צמחים נפוצה, שסמנה התכסות חלקי הצמח באבק לבן כקמח. התפטיר

העליון חודר רק לעור העליון של העלים.

קֶחֶזֶן - Oidiopsis

מחלת עלים דומה לקמחון ונבדלת ממנה בזה, שהתפטיר חודר לא רק לעור,

אלא גם לכל חלקי העלה.

קְרוּם - Membrana, Episorium

הקרום הוא המכסה את תאי הנבנים.

קֶרֶעַת - Substrat

הקרקע שעליה חיה הפטריה.

קֶיב - Saprophyte

פטריה החיה על גופים רקובים.

שׁוּטֵט - Flagellum

הנימות הזעירות בדמות שוטים זעירים בשפת הנבנים.

תִּזְדָּתָאִי - intracellularis

אפן חיי פטריה בין תאי גוף הפונדקאי.

תִּפְטִיר - Mycelium

קורי פטריה הנמצאים במצב גדול.

תִּזְרֶר - Produkt, prôduct

תִּסָּם - Fermentum